

גאון או תרמית?

בית קולנוע תל-אביבי שב ומציג השבוע את 1900, אותו פיל לבן של ברנארדו ברטולוצ'י, סרט ענק (במקור 5 שעות ו-20 דקות, בישראל 4 שעות בלבד) המכיל בתוכו מעמדים אופראיים עוצרי-נשימה, יופי פלאסטי בלתי-רגיל, שימוש מרשים בעוצמת התמונה ושילובה עם עוצמת מוסיקה בפסקול, אבל יחד עם זאת מציג דיאלקטיקה פוליטית שקופה ובוטה כל-כך, עד שנדמה לעתים כאילו תועמלן פוליטי קטן מגווט את מאסאצ'יו וורדי גם יחד.

סרט זה העמיד בצורה ברורה מאוד את השאלה הבאה לאוהבי הקולנוע בי-עולם: האם ברנארדו ברטולוצ'י הוא בי-אמת גאון-הדור האיטלקי הצעיר, העילוי שבא לרשת את פאזוליני, אנטוניוני ופליני גם יחד, או שמא אין הוא אלא תרמית, איש המארח בכישורי עצמו ומייצר הרבה מאוד עשן מאש קטנה?

מי שזוכר את סרטיו הראשונים של ברטולוצ'י נוטה להאמין בהנחה הראשונה. תימרונות המציאות והאגדה בסרט כמו אסטרוגיה של עכביש, הפאסזים הוחל לשילטון באין מפריע, בקונפורמיסטי, נוסטלגית תור הזהב המדומה שבלפני המהפיכה — כל אלה הצביעו על יכולת ביטוי קולנועית ניכרת, יחד עם שימוש מעניין בתורותיהם של מארכס ופרויד גם יחד.

בימאי ברנארדו ברטולוצ'י (משמאל) מביים את „טרנדיה של אדם מגוחך“ אינו אומר מאומה על שום-דבר

מהווים שינוי בגישה שלו לקולנוע, מעין כתיבת היסטוריה תוך כדי התרחשותה. הוא עונה שאין בכך כל חידוש. הוא עשה זאת תמיד, החל בסרטים הראשונים והמפורסמים שלו, קאנאל ופנינים ואפר, גם אם יש משהו בתשובה זאת, היא לא כל-כך מדויקת. אם אחרי איש השיש אפשר היה עדיין לתהות, הרי שאחרי

רומנטי למילחמה במימסד, נוסח רובין הוד במאה ה-20, וכדי שלא להתחייב בשום נושא, הם מוצאים לעצמם מיפלט בתוך עולם של תיאוריות והכרזות רע-שניות, המלוות בכל צבעי הקשת של האסתטיקה. יש להניח שרווי צודק, אבל, גם אם מה שעומד מאחורי המרדנים הללו הינו

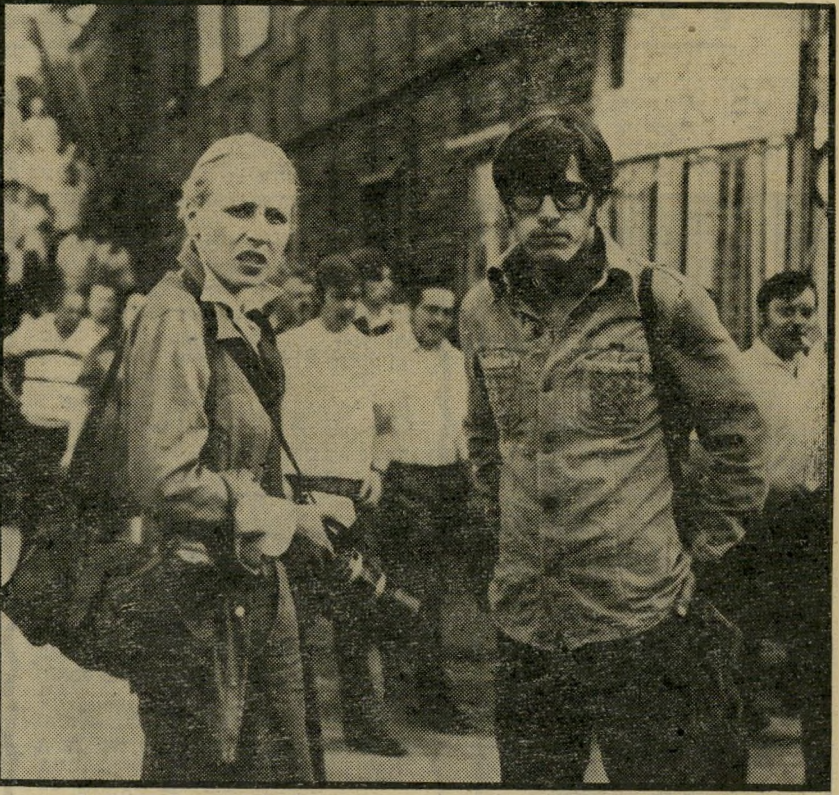
שחקן ז'ראר דפארדייה ב„1900“ של ברטולוצ'י דיאלקטיקה פוליטית שקופה

הבן שמסרס, סמלית, את האב (כספו הוא הרי אוננו של הקאפיטליסט) משום שהוא מאהב באם, ימצא גם לכך סימוכין, בסצינה האחרונה של הסרט. אפשר גם להחזיק בדעה שהסרט מדבר על הטרור באיטליה, אולי הנושא האקטרי אלי ביותר שם, ואם הוא אכן עושה זאת, ניתן להניח כי הטרור, בעיני ברטולוצ'י, הוא מוצדק במידה מסוימת, אבל גם מעוות, צבוע ובלתי מוזק, בסופו של דבר. בקיצור, ברטולוצ'י אומר בסרט הזה כל דבר, לכל אחד, מנסה להיות עדכני ומתוחכם בניתוחיו, ולמעשה אינו אומר מאומה על שום דבר, אמנם הוא עדיין מסוגל להעלות על הדב תמונות שובות-עין ביופיי, ושחקניו, אוגו טוניאצי ואנקס אמה, מסורים מאוד לתפקידיהם, גם אם קשה להם להבין לאיזה כיוון צריך למשוך את העגלה, אבל אחרי סרט כזה, קשה שלא להסכים לאלה המכנים אותו רמאי. לפראנצ'סקו רויו, מגדולי היוצרים של הקולנוע האיטלקי, יש הסבר פשוט מאוד. הוא אינו מדבר על ברטולוצ'י בלבד, אלא על כל האינטליגנציה האיטלקית של התקופה, המתקשה לנקוט עמדה ברורה כלפי מה שמתרחש בארצה. מצד אחד, הם שמרנים, מצד שני, הם חשים חובה קדושה למהפיכה. הם בוחלים באלימות אבל נידמה להם שהטרור הוא ביטוי

מי שמתבונן בסרטיו האחרונים, מ-1900 והלאה, יכול לחשוד, ובצדק, שהחוש הרי-ראותני של האיש חזק מן המסר שבפיו, ושהוא מנסה להצדיק את קיום סרטיו, בפני חסידי פרויד, עליידי הכנסת רובד פסיכואנאליטי לבעיות סוציאליות, ולחזר אחרי המארכסיסטים, עליידי הטפה למהי פוכה במיסגרת תרגילים בסיסיים בפסיכואנאליזה.

זה מסתמן ב-1900, זה מתברר בלה לונה, שם מתחרים תסביכי אדיפוס עם מרד הנעורים, וזה מגיע לידי משבר גלוי בטרנאדיה של איש מגוחך, סרטו החדש ביותר והמגני ביותר, עד עכשיו.

טרנאדיה של איש מגוחך צריך להיות סיפור על יצרן גבינות בסביבות פארמה, שבנו נחטף לכאורה על-ידי קבוצת טרור שמבקשת עבורו כופר. אבל זו גם יכולה להיות מסה על המצב הסוציאלי ואי-שביעות הרצון שם, המתגלה לפני התע-שיין, כאשר הוא יוצא לחפש אחרי בנו. מצד שני, אין שום מניעה לראות בסרט מעשה נקמה של האם והבן באב, עשיר חדש שהחל כפועל פשוט עד שהפך ל-קאפיטליסט, ואשר ניראה בעיני מישפחתו כבור ועם הארץ, שעה שרעיתו היא בת טיבים אמיתית, הבן רוצה לראות את עצמו בתור שכזה. ומי שינסה להבחין כאן בתסביך אדיפוס הישן והטוב, עם

שחקנים יוני רדז'יוביץ וכריסטינה יאנדה ב„איש השיש“ עלייתו ונפילתו של גיבור העבודה

איש הברזל, שהיה במוקד ההתעניינות בכל פסטיבלי הסרטים השנה, אין כבר שום ספק, ואידיה השליך לכל הרחות את הפרספקטיבה ההיסטורית — שכל משקיף אובייקטיבי אוהב להתגאות בה — וכי דבריו: „זהו סרט המתאר את מאורעות אוגוסט 1980 בגדאנסק, מנקודת המבט של אוגוסט 1980 בגדאנסק.“

מיספנות ג'דאנסק. המפיצים הישר-ראליים, שהם כידוע זריוס מאוד בכל מה שקשור למוצרים מיסחריים מקובלים, בעיקר כאשר הם באים מאמריקה, השתחו

מפוקפק ביותר, צריך לומר לזכותם שיש להם לפחות נשמה של אמנים. וגם אם ברטולוצ'י הוגה-הדעות חשוד, ברטולוצ'י צייר התמונות, עדיין חי וקיים.

סרטים

השיש והברזל

כאשר שואלים את אנדו'י ואידה, בכיר בימאי פולין כיום, אם הסרטים האחרונים שעשה — איש השיש ואיש הברזל —